

Auteursrecht en Open Access

Frank den Hollander f.j.den.hollander@rug.nl

Wetenschappers die een artikel publiceren in een gerenommeerd wetenschappelijk tijdschrift denken maar al te vaak dat zij daarmee ook het auteursrecht op dat artikel volledig uit handen hebben gegeven. Dat is echter niet waar: op welke plek en door wie een artikel ook wordt gepubliceerd, het auteursrecht blijft bij de auteur!

Bij het publiceren van een wetenschappelijk artikel kan een tijdschriftuitgever een contract opstellen en door de auteur laten ondertekenen, waarin deze het auteursrecht min of meer uit handen geeft. Recentelijk is echter sprake van een omgekeerde ontwikkeling: de auteur is zich meer bewust van de mogelijkheden die het auteursrecht hem biedt. Daarbij komt dat de digitalisering en de komst van internet steeds meer mogelijkheden bieden, zoals het verbeteren van de toegang, opslag en uitwisseling van wetenschappelijke gegevens.

Open Access

De Stichting Surf (tegenwoordig SURFfoundation genoemd) doet al jaren onderzoek naar de auteursrechtelijke consequenties van elektronisch publiceren en

heeft kort geleden een speciale website over auteursrechten in het hoger onderwijs gelanceerd. SURFfoundation maakt zich op deze website sterk voor de wetenschappelijke auteur: de instelling staat op het standpunt dat resultaten van onderzoek gefinancierd met publieke middelen, ook algemeen toegankelijk moet zijn en dus niet alleen te raadplegen via een peperdure licentie. Dit principe is bekend onder de naam Open Access, en er verschijnen tegenwoordig steeds meer tijdschriften die volgens dit principe te werk gaan: de auteur betaalt de uitgever voor publicatie van een artikel, maar behoudt daarna volledig zijn auteursrecht en kan het bijvoorbeeld ook op zijn eigen website plaatsen, of in een institutionele repository. Op zijn weblog 'Open and shut?' constateerde de bekende inter-

netjournalist Richard Poynder dat Nederland voorop loopt in de internationale Open Access-beweging. Ons land is meer dan andere landen succesvol geweest in het opzetten van een netwerk van institutionele repositories en de vulling daarvan met kwalitatief hoogstaande publicaties. Leo Waaijers, directeur van het SURF-share-programma, krijgt lof toegezwaaid voor de manier waarop wetenschappers werden overgehaald hun publicaties in de repositories onder te brengen: niet onder dwang, maar op basis van goede argumenten.

In het interview dat Poynder met Waaijers heeft, vertelt de laatste dat we op de goede weg zijn met het uitgeven van steeds meer publicaties in Open Access, maar hij wijst erop dat Open Access-uitgevers er alles aan zullen moeten doen hun uitgaven (elektronische

> tijdschriften) net zo veel impact te geven als hun commerciële pendanten: 'Kennis moet georganiseerd worden. Wat we nodig hebben, zijn versie- en kwaliteitscontroles, onderwerpsindexering, citaties (...) en verder natuurlijk goede metadata, informatie over documenttype, doorzoekbaarheid etcetera.' Alleen dan kan Open Access concurreren met de commerciële uitgevers.

Aarzelings

Dat veel wetenschappers nog aarzelen hun publicatie aan te bieden bij een Open Access-tijdschrift in plaats van met een bekende uitgever in zee te gaan, is vaak begrijpelijk. Gevestigde tijdschriften hebben een jarenlange reputatie, impactfactoren en citatiesystemen, en Open Access-tijdschriften moeten nog een dergelijke plek in het informatiespectrum zien te bevechten. Maar het al eerder genoemde uitgangspunt in aanmerking genomen, dat resultaten van onderzoek dat met publieke middelen is gefinancierd, ook algemeen toegankelijk moet zijn, is het voor steeds meer wetenschappers ook duidelijk dat de

Open Access-beweging zo haar voordelen heeft.

Licentie tot Publiceren

De kwestie van het auteursrecht is een van de 'problemen' die een auteur op zijn weg kan vinden als hij denkt aan het onderbrengen van zijn publicatie in een repository. Op de website 'Auteursrechten in het hoger onderwijs' kan de wetenschapper alles vinden over dit onderwerp. Er is een uitgebreide categorie Veelgestelde Vragen, maar bijvoorbeeld ook een Copyright Toolkit met veel 'in het voren gemaakte' documenten, overeenkomsten, communicatieplannen en dergelijke.

Een van de standaarddocumenten die vanaf deze website te downloaden is, is de Licentie tot Publiceren. Hiermee kan een auteur het initiatief op het gebied van auteursrecht naar zich toetrekken. Hiermee worden onder meer de volgende zaken geregeld:

- het auteursrecht van het wetenschappelijk werk blijft bij de auteur
- de auteur geeft de uitgever een licentie om het wetenschappelijk werk uit te geven

- de auteur kan het artikel na de publicatie – in de vorm zoals het door de uitgever is gepubliceerd – openbaar toegankelijk maken door het ter beschikking te stellen van een digitale wetenschappelijke collectie (een repository).

- op verzoek van de uitgever kan deze openbare toegankelijkheid met maximaal zes maanden worden uitgesteld.

Tenslotte

Zolang er dus goede afspraken over een publicatie worden gemaakt, kunnen uitgevers eigenlijk niets anders doen dan aan de wensen van een auteur tegemoet komen. De Bibliotheek doet er alles aan om wetenschappers voor te lichten over alle aspecten, en zo gaandeweg meer auteurs over te halen hun publicaties elektronisch aan te bieden via de institutionele repositories. Met dat doel is er bijvoorbeeld op 2 november 2006 een symposium gehouden over de impact van Open Access voor wetenschappers van het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG). Ook op andere faculteiten staan informatiebijeenkomsten over dit onderwerp gepland.

Links:

- De website Auteursrechten in het hoger onderwijs: www.surf.nl/smartsite.dws?ch=AH0
- Weblog 'Open and shut?' van Richard Poynder: www.richardpoynder.com/
- Het interview met Leo Waaijers is als PDF te downloaden: www.surf.nl/download/Poynder_interview_Waaijers_0407.pdf
- De institutionele repositories van de RUG: <http://ir.ub.rug.nl/>
- De Europese Commissie heeft een studie laten uitvoeren naar de positie van de uitgeefindustrie in Europa: http://ec.europa.eu/research/science-society/pdf/scientific-publication-study_en.pdf